

Sygn.akt III AUa 719/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Teresa Suchcicka

SA Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 lutego 2018 r. w B.

sprawy z odwołania W. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury od dnia 1 marca 2012 r.

na skutek apelacji wnioskodawcy W. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 września 2017 r. sygn. akt V U 367/17

I. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 31 marca 2017 r. i przyznaje W. L. prawo do emerytury od dnia 1 marca 2012 r.,

II. ustala, że organ rentowy ponosi od dnia 8 września 2016 r. odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji,

III. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz W. L. kwotę 210 (dwieście dziesięć) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, w tym 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego za I instancję,

IV. zawarty w apelacji wniosek W. L. o przyznanie emerytury od dnia 1 marca 2011 r. przekazuje do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B..

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Teresa Suchcicka

Sygn. akt III AUa 719/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 31 marca 2017 r., wydaną na podstawie art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.), odmówił przyznania W. L. emerytury od dnia 1 marca 2012 r., tj. za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek.

W odwołaniu do tej decyzji W. L. zarzucił naruszenie art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego niezastosowanie, pomimo że pojawiły się nowe okoliczności w postaci zaliczenia do okresu składkowego (na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku) okresu nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do dnia 31 sierpnia 1968 r. Ubezpieczony wskazał także na naruszenie art. 133 § 1 tej ustawy poprzez jego niezastosowanie i błędne oznaczenie daty przeliczenia emerytury ustalonej od dnia 1 marca 2015 r., podczas gdy jego zdaniem całokształt okoliczności sprawy, a w szczególności wyrok Sądu Okręgowego wskazują, iż prawidłowo ustalona data przeliczenia emerytury (z uwzględnieniem 3-letniego okresu poprzedzającego bezpośrednio miesiąc, w którym został zgłoszony wniosek o przyznanie prawa do emerytury) to dzień 1 marca 2011 r. Ponadto, W. L. zarzucił błędne ustalenie stanu faktycznego poprzez przyjęcie, że ubezpieczony nie spełnia warunków do przyznania prawa do emerytury z dniem 1 marca 2011 r. Wskazując na te zarzuty, ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie mu prawa do emerytury od dnia 1 marca 2011 r. oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W piśmie procesowym z dnia 1 maja 2017 r. ubezpieczony wniósł o zastosowanie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wskazując, że w jego sprawie pojawił się nowy dowód w postaci pisma Wydziału (...) i (...) Międzynarodowej Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW z dnia 13 marca 2015 r., na podstawie którego Sąd Okręgowy w Białymstoku wydał w dniu 15 lipca 2016 r. wyrok zmieniający decyzję ZUS i zaliczający okres nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do dnia 31 sierpnia 1968 r. do okresów składkowego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 15 września 2017 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 17 marca 2011 r. W. L. złożył wniosek o emeryturę oraz zaliczenie do okresu składkowego okresu nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do dnia 31 sierpnia 1968 r. Decyzją z dnia 7 czerwca 2011 r. organ rentowy odmówił mu przyznania prawa do emerytury, a Sąd Okręgowy w Białymstoku prawomocnym wyrokiem z dnia 13 grudnia 2012 r. (V U 1247/12) oddalił odwołanie W. L. od tej decyzji.

W dniu 17 grudnia 2012 r. (prawidłowo: w dniu 17 grudnia 2013 r.) W. L. ponownie złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury i zaliczenie okresu nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W.. Decyzją z dnia 27 grudnia 2013 r. organ rentowy ponownie odmówił mu ustalenia uprawnień do emerytury. Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 23 maja 2014 r. (V U 147/14) oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji z dnia 27 grudnia 2013 r. i odrzucił jego odwołanie od decyzji z dnia 7 czerwca 2011, zaś Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 12 listopada 2014 r. (III AUa 1331/14) oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego.

Decyzją z dnia 23 czerwca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 1 marca 2014 r. Świadczenie przyznano od miesiąca, w którym złożono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Jako wniosek potraktowano zaświadczenie Powiatowego Urzędu Pracy z dnia 25 marca 2014 r. Ubezpieczony nie wniósł odwołania od tej decyzji, wobec czego stała się ona prawomocna.

W dniu 31 marca 2015 r. W. L. złożył wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia. Decyzją z dnia 25 lutego 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ubezpieczonemu uwzględnienia okresu nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. do okresu składkowego. Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 15 lipca 2016 r. (V U 353/16) zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i zaliczył do okresu zatrudnienia wnioskodawcy (jako okres składkowy) naukę w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do 31 sierpnia 1968 r.

Decyzją z dnia 3 października 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, wykonując wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 15 lipca 2016 r., przeliczył emeryturę W. L. od dnia 1 marca 2015 r. (tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy). Ubezpieczony wniósł odwołanie od tej decyzji, bowiem jego zdaniem emerytura powinna być przeliczona na podstawie art. 133 ust. 1 ustawy emerytalnej, tj. od dnia 1 marca

2012 r. Wyrokiem z dnia 14 lutego 2017 r. (V U 1040/16) oddalono odwołanie wnioskodawcy, natomiast wnioski o przyznanie emerytury od dnia 1 marca 2012 r. przekazano do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych. Wyrok uprawomocnił się w dniu 16 marca 2017 r.

Decyzją z dnia 31 marca 2017 r., będącą przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie, organ rentowy odmówił przyznania prawa do emerytury od dnia 1 marca 2012 r. Rozpoznając odwołanie od tej decyzji, Sąd Okręgowy odwołał się do art. 133 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż: 1) od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, z zastrzeżeniem art. 107a ust. 3; 2) za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub kasację (ust. 2). Sąd stwierdził, że punkt 1 ustępu 1 tego przepisu stanowi zasadę i odpowiada treści art. 129 cytowanej ustawy. Z kolei art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy stanowi wyjątek od reguły. Wyjątki zaś, co uznaje się za zasadę wykładni prawa, nie podlegają wykładni rozszerzającej. To oznacza, że nie ma podstaw do szerokiego interpretowania pojęcia „błąd organu rentowego”, w ramach którego mieściłyby się wadliwości legislacyjne, związane z nimi trudności interpretacyjne, czy też błędna ocena materiału dowodowego. W tej sytuacji Sąd Okręgowy uznał, że odmowa prawa do emerytury w 2011 r. nie była następstwem błędu organu rentowego w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej. Uznając, że zaskarżona decyzja jest prawidłowa, Sąd Okręgowy oddalił odwołanie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

W. L. złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając błędną interpretację przez Sąd Okręgowy definicji błędu, która doprowadziła do ustalenia, że nie ma podstaw do uznania błędu organu rentowego w niniejszej sprawie i przyznania prawa do emerytury za lata poprzedzające złożenie kolejnego wniosku. Skarżący wniosł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie mu prawa do emerytury od dnia 1 marca 2011 r. oraz zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu za obie instancje.

Organ rentowy wniosł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Okoliczności faktyczne sprawy, które doprowadziły do wydania zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, nie pozostają sporne. Spór w sprawie dotyczy wyłącznie interpretacji art. 133 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., zwanej dalej „ustawą emerytalną”). Zgodnie z tym przepisem w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż: 1) od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, z zastrzeżeniem art. 107a ust. 3; 2) za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację (ust. 2).

Niewątpliwie punkt 1 zawarty w ustępie 1 artykułu 133 ustawy emerytalnej stanowi zasadę wypłacania świadczenia po ponownym ustaleniu prawa do niego lub jego wysokości. Zgodnie z tą zasadą przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub w którym ulegały podwyższeniu,

jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, z tym że ponowne ustalenie wysokości renty rodzinnej dla uprawnionych następuje od miesiąca, od którego wstrzymano wypłatę renty osobie, która zgłosiła wniosek o wyłączenie z kręgu osób uprawnionych do renty (art. 107a ust. 3 ustawy emerytalnej). Zawarty w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej wyjątek od tych zasad daje możliwość wypłacenia świadczenia za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, ale tylko wtedy, gdy odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Pojęcie "błąd organu rentowego" lub „błąd organu odwoławczego” w prawie ubezpieczeń społecznych jest swoiste i szerokie. Zgodnie ze stanowiskiem judykatury obejmuje ono sytuacje, w których organ rentowy (lub sąd) miał podstawy do przyznania świadczenia, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny można uznać wszelkie zaniedbania tego organu, każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania organu rentowego lub odwoławczego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Pojęcie błędu organu rentowego obejmuje również niedopełnienie obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych. Błędy organu rentowego lub odwoławczego mogą polegać na błędach w wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu prawa oraz błędach w ustaleniach faktycznych, będących skutkiem naruszenia przepisów proceduralnych. Błąd w wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu prawa jest popełniany wówczas, gdy na podstawie prawidłowo i kompletnie zebranego materiału dowodowego i po ustaleniu niezbędnych okoliczności organ rentowy lub odwoławczy wydaje odpowiednio decyzję lub orzeczenie sądowe odmawiające ustalenia prawa, ponieważ błędnie dokonuje interpretacji obowiązujących regulacji w danym stanie faktycznym (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 stycznia 2015 r., III AUa 366/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 13 lutego 2013 r., III AUa 1150/12; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 sierpnia 2016 r., I UK 333/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2015 r., I UK 533/14; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2012 r., II UK 130/12; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I UK 332/10; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2012 r., III UK 110/11).

Należy zwrócić uwagę, że organ rentowy decyzją z dnia 23 czerwca 2014 r. przyznał W. L. prawo do emerytury od dnia 1 marca 2014 r. W niniejszej sprawie ocenie podlega jednak to, czy nieprzyznanie W. L. emerytury przed tym dniem nastąpiło wskutek błędu organu rentowego lub odwoławczego, o jakim mowa w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ocena tej kwestii wymaga przedstawienia stanu faktycznego sprawy od momentu złożenia przez W. L. w dniu 17 marca 2011 r. pierwszego wniosku o emeryturę.

Z okoliczności sprawy wynika, że rozpoznając ten wniosek, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 7 czerwca 2011 r. odmówił przyznania wnioskodawcy emerytury na podstawie art. 28 ustawy emerytalnej, stwierdzając, że nie udowodnił on 20 lat okresu składkowego i nieskładkowego, a jedynie 19 lat, 2 miesiące i 14 dni. Organ rentowy nie zaliczył do okresów nieskładkowych okresu nauki wnioskodawcy w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do dnia 1 września 1969 r., po zakończeniu której uzyskał on kwalifikacje oficera korpusu (...) Pożarnictwa i pracował w Powiatowej K. Straży Pożarnej w S. od dnia 1 września 1969 r. do dnia 31 maja 1970 r. na stanowisku oficera komendy. Odmawiając uwzględnienia tego okresu nauki do okresu nieskładkowego, organ rentowy miał na względzie pismo Rektora-Komendanta Szkoły Głównej Służby Pożarniczej z dnia 18 listopada 2009 r. (dotyczącego innego ubezpieczonego), na podstawie którego wywiódł, że w okresie nauki wnioskodawcy Szkoła Oficerów Pożarnictwa w W. nie miała statusu szkoły wyższej w rozumieniu ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 68, poz. 336 ze zm.). W rezultacie organ rentowy uznał, że nie można traktować tego okresu jako okresu nieskładkowego, o którym mowa w art. 7 pkt 9 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. okresu nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów. Wnioskodawca złożył do Sądu Okręgowego w Białymstoku odwołanie od decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r., twierdząc, że ww. okres nauki powinien zostać potraktowany na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji,

Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. nr 53, poz. 214 ze zm.), zgodnie z którym jako równorzędne ze służbą w Państwowej Straży Pożarnej traktuje się okresy zatrudnienia lub służby w zawodowych jednostkach ochrony przeciwpożarowej i nauki w szkołach pożarniczych, w charakterze członka Korpusu (...) Pożarnictwa, a także funkcjonariusza pożarnictwa w terminie do dnia 31 stycznia 1992 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 13 grudnia 2012 r. (V U 1247/12) oddalił odwołanie W. L. od decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r. W tej sprawie nie zostało sporządzone uzasadnienie wyroku.

W dniu 17 grudnia 2013 r. W. L. złożył ponownie wniosek o przyznanie mu emerytury i doliczenie na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. okresu nauki w szkole pożarniczej do stażu ubezpieczeniowego, natomiast Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 27 grudnia 2013 r. odmówił mu prawa do emerytury, ponieważ po uprawomocnieniu się decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r. wnioskodawca nie przedstawił nowych dowodów mających wpływ na prawo do świadczenia, o których mowa w art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Decyzja nie została zaskarżona do sądu.

W dniu 25 maja 2014 r. wnioskodawca złożył do organu rentowego zaświadczenie Powiatowego Urzędu Pracy w B. z dnia 25 marca 2014 r., stwierdzające, że wnioskodawca był zarejestrowany w tym urzędzie jako bezrobotny od dnia 18 marca 1997 r. do dnia 8 czerwca 1998 r. i posiadał prawo do zasiłku dla bezrobotnych od dnia 26 marca 1997 r. do dnia 25 marca 1998 r. Organ rentowy potraktował to pismo jako nowy dowód w sprawie i decyzją z dnia 23 czerwca 2014 r. przyznał wnioskodawcy emeryturę od dnia 1 marca 2014 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek (zaświadczenie).

W dniu 20 stycznia 2014 r. W. L. złożył odwołanie od decyzji z dnia 27 grudnia 2013 r. i z dnia 7 czerwca 2011 r. w zakresie nieuwzględnienia do stażu ubezpieczeniowego okresu nauki w szkole pożarniczej. Do tego pisma dołączył wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 23 stycznia 1995 r. wydany w sprawie II SA 1311/94. Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 23 maja 2014 r. oddalił odwołanie od decyzji z dnia 27 grudnia 2013 r., uznając, że wnioskodawca nie przedstawił w sprawie nowego dowodu, który uzasadniałby na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej wznowienie postępowania zakończonych prawomocną decyzją organu rentowego. Za taki dowód sąd nie uznał wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 23 stycznia 1995 r. Ponadto Sąd odrzucił odwołanie od decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r. na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., stwierdzając, że odwołanie od tej decyzji zostało już prawomocnie oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 13 grudnia 2012 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 12 listopada 2014 r. (III AUa 1331/14) oddalił apelację W. L. od tego wyroku Sądu Okręgowego.

W dniu 16 marca 2015 r. W. L. złożył wniosek o przyznanie mu emerytury od dnia 21 grudnia 2010 r. (tj. od ukończenia 65 roku życia), wnosząc o uwzględnienie okresu nauki w szkole pożarniczej do stażu ubezpieczeniowego. Do tego wniosku załączył pismo Wydziału (...) i (...) Międzynarodowej Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW z dnia 13 marca 2015 r., z którego wynika, że przesłanki zaliczenia okresu nauki w szkole pożarniczej do okresu służby na równi ze służbą kandydacką są uregulowane przepisami ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2013 r., poz. 1340 ze zm.). Zgodnie z art. 114e ust. 2 tej ustawy okres nauki w szkołach pożarniczych przed utworzeniem Państwowej Straży Pożarnej wlicza się do okresu służby strażaka na równi ze służbą kandydacką, pod warunkiem że okres przerwy między zakończeniem nauki a podjęciem służby nie przekroczył 3 miesięcy. W piśmie powołano się również na art. 4 i art. 13 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2013 r., poz. 667 ze zm., zwanej dalej policyjną ustawą emerytalną). Z tego pisma wynika, że okres nauki w szkole pożarniczej przed utworzeniem Państwowej Straży Pożarnej, zaliczony do okresu służby funkcjonariusza, który nie nabywa prawa

do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie policyjnej ustawy emerytalnej, jest uważany za okres składkowy w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Decyzją z dnia 25 lutego 2016 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy uwzględnienia do okresu składkowego okresu nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do dnia 31 sierpnia 1968 r., stwierdzając, że na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 6 lit. e ustawy emerytalnej okresem składkowym jest okres służby pełnionej w Państwowej Straży Pożarnej, jeżeli został udowodniony odpowiednimi dokumentami (zaświadczeniami) bądź uznany orzeczeniem sądu, zaś dyplom ukończenia nauki w szkole pożarniczej nie jest okresem potwierdzającym okres służby w tej jednostce. Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 15 lipca 2016 r. (V U 353/16) zmienił tę decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i zaliczył do okresu zatrudnienia wnioskodawcy (jako okres składkowy) naukę w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do 31 sierpnia 1968 r. Decyzją z dnia 3 października 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, wykonując wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 15 lipca 2016 r., przeliczył emeryturę W. L. od dnia 1 marca 2015 r. (tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy). Ubezpieczony wniósł odwołanie od tej decyzji, bowiem jego zdaniem emerytura powinna być przeliczona na podstawie art. 133 ust. 1 ustawy emerytalnej, tj. od dnia 1 marca 2012 r. Wyrokiem z dnia 14 lutego 2017 r. (V U 1040/16) oddalono odwołanie wnioskodawcy, stwierdzając, że dopiero w postępowaniu sądowym W. L. złożył wniosek o wypłatę emerytury od dnia 1 marca 2012 r. Sąd potraktował ten wniosek jako nowy wniosek i na podstawie art. 477¹⁰ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego przekazał go organowi rentowemu do rozpoznania. Wyrok uprawomocnił się z dniem 16 marca 2017 r. Obecnie zaskarżoną decyzją z dnia 31 marca 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił uwzględnienia wniosku W. L. o przyznanie mu emerytury od dnia 1 marca 2012 r., tj. za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek.

W świetle tak ustalonego stanu faktycznego sprawy należy zdaniem Sądu Apelacyjnego mówić o błędzie organu rentowego (Zakładu Ubezpieczeń Społecznych) i organu odwoławczego (sądu), o którym mowa w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Błąd ten polegał na tym, że zarówno organ rentowy, jak i Sąd Okręgowy w Białymstoku, rozpoznający (w sprawie o sygnaturze akt V U 1247/12) odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 7 czerwca 2011 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury, ocenili możliwość zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego okresu nauki wnioskodawcy w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do dnia 31 sierpnia 1969 r. jedynie jako okresu nieskładkowego, o którym mowa w art. 7 pkt 9 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. okresu nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów. W uzasadnieniu decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r. organ rentowy stwierdził, że okres tej nauki nie może być zaliczony do okresu nieskładkowego, ponieważ Szkoła Oficerów Pożarnictwa w W. nie była szkołą wyższą. Niewątpliwie na treść tej decyzji miało wpływ pismo Rektora-Komendanta Szkoły Głównej Służby Pożarniczej z dnia 18 listopada 2009 r., z którego wynikało, że w okresie nauki wnioskodawcy Szkoła Oficerów Pożarnictwa w W. nie miała statusu szkoły wyższej w rozumieniu ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 68, poz. 336 ze zm.), ponieważ status wyższej szkoły posiadała Wyższa Oficerska Szkoła Pożarnictwa w W. utworzona na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1971 r. w sprawie utworzenia Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarnictwa w Warszawie (Dz.U. nr 18, poz. 178). Nie jest natomiast możliwe poznanie motywów wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 13 grudnia 2012 r. (V U 1247/12), oddalającego odwołanie od tej decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r., ponieważ nie zostało sporządzone uzasadnienie tego orzeczenia.

Z całą pewnością można jednak stwierdzić, że sporny wówczas okres nauki w szkole pożarniczej nie był analizowany przez organ rentowy (prawdopodobnie również przez sąd) pod kątem zaliczenia go do okresu składkowego na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 6 lit. e ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, choć w odwołaniu od decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r. wnioskodawca wyraźnie ubiegał się o potraktowanie tego okresu nauki jako równorzędnego z okresem służby w Państwowej Straży Pożarnej na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 4 policyjnej ustawy emerytalnej. W myśl tego przepisu jako równorzędne ze służbą w Państwowej Straży Pożarnej traktuje się okresy zatrudnienia lub służby w zawodowych jednostkach ochrony przeciwpożarowej i nauki w szkołach pożarniczych, w charakterze członka Korpusu (...) Pożarnictwa, a także funkcjonariusza pożarnictwa w terminie do dnia 31 stycznia

1992 r. Co więcej, zgodnie z art. 4 tej ustawy okresy służby funkcjonariuszy, którzy nie nabywają prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie policyjnej ustawy emerytalnej, oraz okres służby określonej w art. 13 ust. 2, uważa się za okres składkowy w myśl przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Na podstawie tych przepisów było możliwe uwzględnienie okresu nauki w szkole pożarniczej w latach 1966-1969 do okresu składkowego, o którym mowa w ustawy emerytalnej już na etapie prowadzonego w latach 2011-2012 postępowania administracyjnego przed organem rentowym i postępowania sądowego przed Sądem Okręgowym w Białymstoku. Taką możliwość stwarzał tym organom również art. 114e ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, w którym wprost wyjaśniono, że okres nauki w szkołach pożarniczych przed utworzeniem Państwowej Straży Pożarnej wlicza się do okresu służby strażaka na równi ze służbą kandydacką, pod warunkiem, że okres przerwy między zakończeniem nauki a podjęciem służby nie przekroczył 3 miesięcy. Z analizy dokumentacji zgromadzonej przez organ rentowy przed wydaniem decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r. wynika, że organ rentowy dysponował zaświadczeniami, na podstawie których mógł ustalić, że bezpośrednio po zakończeniu nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. (tj. po dniu 31 sierpnia 1969 r.) wnioskodawca rozpoczął pracę w Powiatowej K. Straży Pożarnej w S.. Takie ustalenie dałoby wówczas organowi rentowemu (a także sądowi) podstawę do potraktowania okresu nauki wnioskodawcy w szkole pożarniczej jako równorzędnego z okresem służby w Państwowej Straży Pożarnej i w rezultacie zaliczenie go jako okresu składkowego na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 6 lit. e ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z akt organu rentowego wynika, że przed wydaniem decyzji z dnia 7 czerwca 2011 r. organ ten nie analizował spornego okresu nauki wnioskodawcy w szkole pożarniczej pod kątem zaliczenia go do okresów składkowych. Można również przyjąć, że Sąd Okręgowy w Białymstoku (w sprawie o sygnaturze akt V U 1247/12) nie brał pod uwagę takiej możliwości, skoro oddalił odwołanie od tej decyzji, mimo że zaliczenie nawet części okresu tej nauki (9 miesięcy) do okresu składkowego pozwoliłoby wnioskodawcy wykazać (już w 2011 r.) przesłankę 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych, potrzebną do uzyskania prawa do emerytury.

Tak przeprowadzona analiza pozwala na stwierdzenie, że wskutek niewłaściwego rozpoznania pierwszego wniosku W. L. o zaliczenie do stażu ubezpieczeniowego okresu nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W., przypadającego w okresie od dnia 1 września 1966 r. do dnia 31 sierpnia 1969 r., nie została przyznana wnioskodawcy emerytura, o którą ubiegał się on już w marcu 2011 r. Dopiero na skutek wniosku W. L., złożonego do organu rentowego w dniu 16 marca 2015 r. wraz z pismem Wydziału (...) i (...) Międzynarodowej Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW z dnia 13 marca 2015 r., o którym mowa wyżej, Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 15 lipca 2016 r. (V U 353/16) zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 lutego 2016 r. i uwzględnił okres nauki wnioskodawcy w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. od dnia 1 września 1966 r. do dnia 31 sierpnia 1968 r. do okresu składkowego (okres od dnia 1 września 1968 r. do dnia 31 sierpnia 1969 r. został wnioskodawcy już wcześniej zaliczony przez ZUS). W tym wyroku Sąd Okręgowy nie określił jednak daty początkowej wypłaty emerytury, dlatego też organ rentowy, wykonując wyrok decyzją z dnia 3 października 2016 r., za tę datę przyjął pierwszy dzień miesiąca, w którym został złożony do organu rentowego wniosek w sprawie (tj. 1 marca 2015 r.). W tym zakresie zastosował art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Należy w tym miejscu odwołać się do orzecznictwa sądowego w zakresie przepisu art. 114 ustawy emerytalnej. Z orzecznictwa tego wynika, iż organ rentowy może samodzielnie dokonywać ponownego rozpatrzenia sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych w przypadku przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji lub wyroku sądowego, z których wynika, że ubezpieczonemu przysługują prawa do świadczenia. W takich wypadkach organ wydaje nową decyzję, tak jakby ostatecznie w tym zakresie nie rozstrzygał. Identycznie – tak jakby prawo do świadczenia nie zostało rozstrzygnięte prawomocnym wyrokiem oddalającym odwołanie od decyzji odmawiającej prawa do tego świadczenia – organ ponownie rozpoznaje uprawnienia, jeśli jest to korzystne dla zainteresowanego. Służy temu tryb z art. 114 ustawy emerytalnej i w tym trybie następuje ponowne rozpoznanie sprawy przez organ ubezpieczeń społecznych w ramach swoistej instytucji stworzonej i rozwiniętej w systemie prawa ubezpieczeń społecznych, przypisanej wyłącznie organom ubezpieczeń społecznych i praktykowanej w tych sytuacjach, w których przesłanki prawa istniejące w chwili wyrokowania są oceniane przez organ rentowy korzystnie dla ubezpieczonego w świetle nowych dowodów lub ujawnionych okoliczności. W nowych, korzystnych dla skarżącego

okolicznościach, wyrok oddalający jego odwołanie od niekorzystnej decyzji staje się bezprzedmiotowy, gdyż organ jako strona stosunku ubezpieczeń społecznych uznaje względem zainteresowanego swoje zobowiązanie.

Inaczej jest tylko wtedy, gdy przesłanki prawa do świadczeń musiały powstać nie później niż w chwili wydania wyroku i zostały w nim negatywnie przesądzone. Wówczas ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości staje się możliwe tylko po przedstawieniu nowych dowodów lub ujawnieniu nowych okoliczności, lecz ustaleniu temu nie stoi na przeszkodzie orzeczenie organu odwoławczego, gdyż w takiej sytuacji organ rentowy władny jest na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej wydać we własnym zakresie decyzję przyznającą prawo do świadczeń lub podwyższającą ich wysokość, albo odmówić świadczenia. Decyzja wydana w tym trybie podlega zaskarżeniu do sądu, który ponownie ocenia sprawę, niezależnie od rozstrzygnięcia w poprzedniej sprawie.

W jednym tylko wypadku, to jest gdy zachodzi konieczność pozbawienia zainteresowanego praw wynikających z prawomocnego wyroku, organ rentowy – przestrzegając związania prawomocnym wyrokiem – występuje na podstawie art. 114 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem. Czyni tak wówczas, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości, prawo bowiem ustalone lub zobowiązanie ograniczone prawomocnie orzeczeniem sądowym nie może być zmienione na niekorzyść zainteresowanego w drodze ponownego rozpoznania sprawy przez organ ubezpieczeń społecznych.

W konsekwencji, orzeczenie sądu stwarzające domniemanie nieistnienia prawa, jeżeli ujawnią się okoliczności stanowiące pozytywną przesłankę prawa – może być wzruszone w ramach postępowania regulowanego przepisami odnoszącymi się do organu rentowego, bez konieczności wznowienia postępowania na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2010 r., III UK 29/09 i powołane w nim orzecznictwo).

Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje pogląd wyrażony w ww. wyroku. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 15 lipca 2016 r. w sprawie V U 353/16 uznał okres nauki w Szkole Oficerów Pożarnictwa w W. za okres składkowy. Nową okolicznością, którą Sąd wziął pod uwagę, było pismo Wydziału (...) i (...) Międzynarodowej Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW z dnia 13 marca 2015 r., które – w ocenie Sądu Apelacyjnego – może stanowić podstawę do stwierdzenia, iż już w momencie złożenia przez skarżącego pierwszego wniosku o emeryturę, przepisy prawa dawały możliwość zaliczenia – jako składkowego – okresu nauki od dnia 1 września 1966 r. do dnia 31 sierpnia 1968 r., i przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury. Dlatego też uzasadnione jest zastosowanie przepisu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej i przyznanie apelującemu prawa do emerytury za okres 3 lat wstecz, licząc od dnia 1 marca 2015 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym został złożony wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy, albowiem odmowa przyznania tego prawa była wywołana błędem organu rentowego i odwoławczego. Z tych względów Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał W. L. prawo do emerytury od dnia 1 marca 2012 r. na podstawie art. 386 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego (pkt I sentencji wyroku).

W ocenie Sądu Apelacyjnego organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej). Termin, od którego istnieje odpowiedzialność, wyznacza data uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 15 lipca 2016 r. (V U 353/16), w którym zaliczono okres nauki w szkole pożarniczej do okresu składkowego. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 8 września 2016 r., dlatego od tego dnia można ustalić odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt II sentencji wyroku).

O kosztach zastępstwa procesowego za pierwszą instancję orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 w brzmieniu obowiązującym od dnia 27 października 2016 r.), zaś o zwrocie opłaty od apelacji poniesionym przez wnioskodawcę (30 zł) orzeczono zgodnie z art. 36 ustawy z

dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 623) – pkt III sentencji wyroku.

Z uwagi na to, że przedmiotem zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji organu rentowego z dnia 31 marca 2017 r. było prawo wnioskodawcy do emerytury od dnia 1 marca 2012 r., nie była możliwa ocena jego żądań o wypłatę tego świadczenia już od dnia 1 marca 2011 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożono pierwszy wniosek o emeryturę. Z takim żądaniem wnioskodawca wystąpił dopiero w toku postępowania sądowego (w odwołaniu i apelacji). Zdaniem Sądu Apelacyjnego wniosek ten należy traktować jako „nowy wniosek”, który na podstawie art. 477¹⁰ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego podlega przekazaniu do organu rentowego w celu jego rozpoznania (pkt IV sentencji wyroku).

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Teresa Suchcicka